

מקפידא ח"ו על שום אדם וכ"ש על ת"ח. ולכן אכתוב רק לעצם הענין.

הנה מש"כ כתר"ה שמצד תשובתי בזה שהקשתי על הרמב"ם שפוסל נשים אף לכל משימות שלא ידוע לי בעניי מקור לדבריו. וגם שמשמע לי שלא כו"ע סברי כן יוצא מכשול שימנו נשים לפרעודענט במדינת ישראל. אין אנו אחראין להנהגת המלכות דשם שהיא כעוה"ר אצל כופרים ומומרים ואין מתחשבים עם דעותינו כלום ואף אם כו"ע יסכרו כהרמב"ם וגם היה מפורש כגמ' ואף בתורה שככתב לא היו מתחשבים מזה כמו שלא מתחשבים עם כל איסורי התורה החמורים ביותר והמפורשים בגמ' ובקראי וממילא אין שום מכשול מזה. ולשמא ימנו אשה להבתי כנסיות שבמדינתנו אמעריקא נמי לא שייך שיוצא מזה מכשול. דהכתי כנסיות והמוסדות שמתנהגים ע"פ דרך התורה לא יעשו בלא הוראת רב מובהק וממילא סגי לזה גם שיטת הרמב"ם שלא למנות אשה. ולאלו שסרו מדרך התורה הרי גם אם הוא איסור ברור ומפורש שבתורה לא ישגיחו ע"ז ואין אנו אחראין עליהם. וממילא נמצא שליכא שום מכשול ח"ו מברור ההלכה שכתבתי שלא כו"ע מודו להרמב"ם וטעות הוא ביד אלו שערערו לומר שהוא מכשול.

ובכלל הרי מינוי כופרים ורשעים ודאי אינו כדין התורה כמפורש ברמב"ם פ"א ממלכים ה"ז וכל מי שאין בו יראת שמים אע"פ שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המינויין שבישראל ואף דוד לא זכה אלא לכשרים עיי"ש וכ"ש שכופרים ורשעים אין ממנים לשום מינוי ובה כו"ע מודו ומפורש זה גם כחינוך במצוה תצ"ח ואין שייך לחלוק ע"ז דעיקר תכלית מינוי מלך הוא רק לחזק התורה והמצות כדאייתא בספ"ד ממלכים וכן כל המינויין בישראל ודין זה חמור ממינוי אשה כשרה דבאשה מסתפק המנ"ח שמא ע"י ירושה אפשר גם מלכה עיי"ש ובמינוי כופרים ורשעים ומי שאין בו יראת שמים אף כשליכא בן אחר אין ממנין אותו לא למלך ולא לכל מינויין וליכא שום ספק בזה. וזה אין מחזיקין אותן המעוררים למכשול ומה שמבררין הדין דאשה כשרה חושבין למכשול וכרור שאם יודמן באיזה מקום שרוצים למנות לאיזה מינוי רק או איש שהוא כופר ובעל עברות או אשה כשרה וא"א לפעול שלא ימנו שום אחד מהן אלא איש כשר, שודאי צריך לסייע שימנו את האשה הכשרה ולא את האיש הכופר והרשע. ולכן רק דברי הבל

שלום ביניהם שמוכרחין מצד דיני המדינה לעשות נישואין להחשיכם איש ואשתו בדיני המדינה ומחמת שהוא גנאי להם שילכו אצל שופט העיר שיעשה נישואין כמנהג האינם שומרי דת רוצים שכתר"ה יעשה נישואין ביניהם בקידושין וחופה אף שאין שייך לכרך דהא הם איש ואשתו בדיני התורה והוא רק מעשה הכל בעלמא אמרים שיעשה קידושין וחופה בלא ברכות. הנכון לע"ד שלא יעשה מעשה קידושין וחופה כלל כדי שלא יאמרו שגם בדיני ישראל תופסים הדיווארס של המדינה לגט כי במדינה הזאת שרבים הם שאין יודעין כלל מדיני התורה יש לחוש שימצאו הרבה שיטעו בזה ולכן אין כדאי לעשות שום מעשה שיראה שנישאו עתה מחדש, אלא יכול כתר"ה למלאת הלייסענס ולחתום שם עדים ולא שייך לחוש לשיקרא כי עשיית השלום ביניהם יש לקרא כמו נישואין מחדש כיון שלמעשה היו כמגורשין אף שלדינא לא היו מגורשין שייך לקרא לזה שנשאה מחדש בשם נישואין שניים שהרי למעשה נושאה עתה מחדש לביתו כמו בתחלת נישואין ואין בזה שום שקר. זה ראוי לעשות כדי שלא יצא לעז עליהם שנישאו אצל שופט שלא כדיני ישראל ויהיו גם כאלו שיחשבו שהוא נישואין ראשונים שלהם.

הגני ידירו ומברכו בחג כשר ושמח.

משה פיינשטיין

סימן מה

עוד בענין אשה להתמנות דהשגחה

מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר מאיר אסמעל שליט"א עורך ירחון המאור.

הנה מה שמתנצל כתר"ה מה שהוא סובר דלא כדברי איני יודע למה הוא צריך להתנצלות הא ודאי שכל אחד צריך לברר האמת לפי דעתו בין לקולא בין לחומרא אף כשהוא תלמיד נגד סברת רבו וכ"ש לאחרים שאינם תלמידיו. ועיין בספרי אגרות משה חאר"ח סימן ק"ט שהארכתי בזה קצת. ואם כוונתו להתנצל במה שאולי בלשונו הטיח רברים כנגדי הנה ידוע לכל המכירים אותי שבה אני רחוק

הם ולא מיראת שמים דברו זה ופלא על כתר"ה שחשש לדבריהם ובא מחמת זה בהדפסת דבריו לשם שמים להסיר מכשול ואין בזה אף נדנוד של מכשול ובשביל זה לא היה לו להוציא אף פרוטה אחת.

עוד נראה ברור שמחוייבין לברר הדין אף אם יש לחוש ליציאת איזה מכשול לאיזה טועים ושוטים כמפורש בב"ב דף פ"ט על הא דאריב"ז אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר איבעיא להו אמרה או לא אמרה ופשיט ר' שמאל בר' יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם וברור הדין אף לקולא הוא חיוב גדול מלמוד התורה שזה עצמו הוא הלוך טוב לצדיקים. אבל האמת שאין בזה שום מכשול כדכתבתי.

ועתה נעיין בהענין ממש מה שהביא כתר"ה מרמב"ן ורשב"א ריש שבועת העדות דג"כ סברי כהרמב"ם שלכל משימות פסולות נשים לא נזכר זה בדבריהן אלא דהוקשה להו על דבורה שהיתה מתנהגת כדין מלכה שכל השופטים היה להם דין מלך והקושיא ואע"ג דאמרינן בספרי לא קאי על מה שהיתה דנה דלישב בדין לא הוי כלל באיסור דמינוי אלא כשנתמנה להיות משופטי העיר אך הוא מדין אחר שאשה פסולה לדון כשם שפסולה להעיד וע"ז תירץ הרמב"ן דלא דנה כלל ושפטה את ישראל פירושו שהנהיגה את ישראל שעל פיה ובעצתה היו נוהגין וע"ז כדין מלכה. והקשה ע"ז קושיא אחרת דא"כ פסולה מהא דספרי מלך ולא מלכה ותירץ שלא מינוה למלכה אלא ששמעו לדבריה כמו למלכה. ואח"כ תירץ על הקושיא דפסולה לדון א"נ מקבלין היו דבריה ברצונם היינו שלא בכפיה והפסול לדון אינו עצם הפס"ד אלא הכפיה. וא"כ איתא ברמב"ן הדרשא דספרי רק על מלך ולא מלכה ולא נזכר שאר משימות. וממש כן הוא ברשב"א אך בתירוץ שני יש חלוק שהוא תירץ שהיו מקבלין אותה כדרך שאדם מקבל אחד מן הקרובים שהוא אף לכפיה. ומזה ראה קצת שלשאר משימות כשרה אשה היא משמע שלא בכל פעם היו צריכים לקבלה להרשב"א אלא כוונתו כמו שכתבו התוס' בשבועות דף כ"ט ובגיטין דף פ"ח ובב"ק דף ט"ו שקבלו אותה עליהם משום שכינה והוסיף הרשב"א באור דאף שהיתה נביאה מ"מ לא נתכשרה בזה אלא בשביל זה קבלה וההכשר הוא כמו שיכולין לקבל פסולין. וא"כ יקשה דנהי שמתורץ הא דפסולה לדון מ"מ הא כיון שקבלו עליהם לקביעות יש לאסור מאיסור פסול

אשה לכל משימות וע"ז מתורץ דקבלוה עליהם דכל מינוי הוא בקבלה ורצון שאסור אלא צריך לומר דסובר הרשב"א דאשה כשרה לכל מינויין ורק למלכות פסולה. ואף אם נדחוק לפרש ברשב"א דבכל פעם קבלו בע"ד אותה עליהם לדין זה שאין בזה ענין מינוי וליכא ראייה מרשב"א מ"מ מתוס' הוא ראייה ברורה מג' מקומות אלו שסברי דאשה כשרה לכל משימות לבד ממלכות ומסתבר שגם הרשב"א סובר כן. ועיין ברא"ש ר"פ שבועת העדות שכתב נמי בתירוץ ב' דמשום הנבואה קבלוה עליהם כתוס' בג' המקומות וא"כ סובר ג"כ דכשרה לכל משימות לבד ממלכות. והר"ן שבועות הוא ממש כדברי הרשב"א וא"כ מסתבר שגם הוא סובר כן אך שליכא ראייה ברורה מהר"ן כמו שכתבתי להרשב"א אבל להיפוך שפסולה לשאר משימות ודאי ליכא ראייה מהר"ן ורשב"א.

אך בריטב"א איתא וה"ה לשאר משימות אף שלא מובן לאיזה צורך הוצרך ליה דהא דבורה התנהגו בה ככל השופטים שהם בדין מלך ויש לו הקושיא בלא זה אך אולי סובר הריטב"א דשופטים לא היה להם דין מלך אבל הוא דוחק גדול דמסתבר דכל השופטים היה להם דין מלך כיהושע שמפורש בקרא שהיה בדין מלך למורד במלכות וכן היה ודאי לכל השופטים ואף שהיה חסר להם דין מלך לכל דיני מלך מ"מ לגבי אשה שפסולה למלכות יש להיות להם דין מלך כמו שהיה להם דין מלך לחיוב מיתה למורד בהן ולקדש מקום משכן דשילה וכדומה ואולי לרוחא דמלתא כתב זה הריטב"א להקשות אף אם נימא שלא היה להם דין מלך לזה כיון שסובר כהרמב"ם. עכ"פ הריטב"א סובר כהרמב"ם אבל הרמב"ן והרא"ש והתוס' פליגי ומסתבר שגם הרשב"א והר"ן פליגי על הרמב"ם כדלעיל.

ומש"כ כתר"ה דכיון דכתיב איש הרי הוא מיעוט לאשה לא נכון כלל דהאיש שנכתב בפרשת מלכים לא נכתב בהמינוי להקים איש מלך אלא בפסול נכרי ובזה אם נלך בתר המשמעות היה להיפוך שבאשה הוא עוד קולא שאשה אפילו נכריה וזה א"א דהא דרשינן מלך ולא מלכה לכן אין במשמעות זה כלום ואין לדרוש מזה למעט אשה והמיעוט לאשה ממלכות הוא מקרא דמלך ולא מלכה כדאיתא בספרי. ומה שהביא כתר"ה מפסיקתא זוטרתא שדריש מאיש ולא אשה הוא תמוה דהוא נגד הספרי ולכן משמע שאיזה ט"ס נפל שם. ולא מובן מש"כ כתר"ה דבעל הפסיקתא היה עוד קודם הרמב"ם מה

בוה וכי בשביל זה אין יכולין הראשונים כתוס' ורמב"ן וכדומה למיפלא עליו, והם רק רבדים יתרים בעלמא והי"ל לכתר"ה רק לומר שאיכא עוד מ"ד רסובר כהרמב"ם. וכי אני לא ידעתי שיש הרבה הסוברים כהרמב"ם ראני כתבתי רק שמשמע לי שלא כו"ע סברי כן וזה אמת ולא הרויח כתר"ה כלום בזה שהביא שיש עוד מרבתינו הראשונים שסברי כהרמב"ם.

ומש"כ לדחות ראייתי שהחינוך אינו סובר כהרמב"ם מדנקט דין ולא אשה רק במלך ולא מלכה ובדין ירושה נקט שגם בכל מינויים מהא דהשמיט החינוך מה שאין מעמידין מלך מגרים, לפלא שלא ראה כתר"ה דין פסול גרים במקומו הראוי שהוא במצוה השניה תצ"ח הסמוך לזה דלא תוכל לתת עליך איש נכרי ומפורש גם שם שכמו כן לשאר המינויים פסולין גרים ונתגדלה הראיה ביותר ותחת אשר בא לדחות דברי עור מבלי משים חיוק כתר"ה את דברי.

ומה שהאריך כתר"ה בשיטת רש"י באמו מישראל שלהרשב"א והריטב"א יבמות סובר רש"י מקרא דמלך שאני משאר משימות משום דמקרב אחיך קאי רק על מלך ואשר לא אחיך הוא קאי על שאר משימות ונתינות שפירושו לא אחיך כלל, לא ידוע לי כוונתו שיהיה שייך לכאן, ואם הוא רק להקשות עלי מה שכתבתי דמשמע מפרש"י דמקרב אחיך קאי על כל משימות שהן מרבויה דתשים כמו שקאי על מלך שאינו כהרשב"א והריטב"א, הרי אינה קושיא כלל דכן הא איתא בפרש"י בקירושיין דף ע"ו וכן הוא בר"ן שם ומטעם זה מפרשי התוס' לפרש"י דגם למלך כשר מדינא מי שאמו מישראל זרק משום דזילא מלתא שהוא רק מדרבנן דלכן הקשו עליו ביבמות ובסוטה, וגם הר"י בתוס' סוטה סובר דמקרב אחיך קאי על כל משימות מרסמך משימות למקרב אחיך ובמלך סובר שמדאורייתא פסול מי שאמו מישראל מדחזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים מלך ולא שייך להקשות מרשב"א וריטב"א שסוברים דגם לפרש"י פסול מדאורייתא למלך ויש חלוק בין שאר משימות מצד דרשא אחרתא בהקראי שלא נזכר כלל ברש"י שלנו ואולי היה להם גירסא אחרת ככתב כתר"ה אבל ברמב"ן הא מפורש שהגירסא ברש"י סוטה הוא כברש"י שלנו ומפרש ברש"י כרסברי התוס' לדיריה שהוא רק מדרבנן משום דזילא מלתא ורק הרמב"ן סובר שמלך שאני מדאורייתא מהקראי כרמפרשי הרשב"א והריטב"א ולכן אולי גם ברשב"א וריטב"א

הוא רק דברי עצמן כמו ברמב"ן וצריך להגיה שם באופן שלא קאי על רש"י וצ"ע איך להגיה: בכל אופן ל"ק כלום על מה שכתבתי בשיטת רש"י בגירסתנו שכן גרסי התוס' מרשב"א וריטב"א לגירסתם, ומה שמשמע מלשון כתר"ה שמה שפי' הר"י בתוס' הוא פירוש דעת רש"י ושכן איתא במאירי הוא מתרץ גם הא דרשב"א וריטב"א אף אם גרסי כגירסתנו דפי' הר"י לא שייך כלל לפירוש הרשב"א והריטב"א אך זה אפשר שיסבור כהר"י כראיתא במאירי וטעם דזילא מלתא שכתב אולי הוא רק טעם על דין התורה שמלך עריף.

אבל מה שמסיק כתר"ה דלהרשב"א והריטב"א אי לאו דכתב דין שאר משימות שחלוקין ממלך היו כרין מלך וסובר כתר"ה שהוא משום דהן ממש כמלך לא נכון כלל דוראי אילו כתב הפסולין רק במלך לא היו יכולין למילף שאר משימות ורק אחרי שכתוב בקרא תרוייהו מלך ושאר משימות אם לא היה נכתב על מלך דין אחר היו שוין משום דהקראי היו קיימי על תרוייהו ולכן הוצרך לכתוב עוד קרא לפסול במלך יותר מבשאר משימות, וא"כ מיעוט דלא מלכה שנאמר במלך לא אפשר למילף מזה שאר משימות.

והק"ו שאמר כתר"ה מעצמו מפסול מלכה לפסול גם לשאר משימות אינו כלום ואין לזה לא טעם ולא ריח והסברות אדרבה להיפוך אבל מה שייך לדון בסברות בעלמא שלא זהו דרך חכמי התורה.

סוף דבר אף שיש הרבה ראשונים הסוברים כהרמב"ם אבל רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן ורמב"ן פליגי ומסתבר שכן סובר גם הרשב"א ובוראי למעשה יש להחמיר בשיטת הרמב"ם ורעמייה כיון דפלוגתא דרבוותא הוא, ובודאי הוא רק באופן שליכא איסור יחוד וכדומה והשגחה שנשאלתי הרי עיקר העסק הוא עם נשים ולא שייך כלל נידון ענין יחוד, ולכן לצורך גדול בשביל חיות האלמנה ובניה היה שייך לסמוך על החולקים על הרמב"ם כבכל פלוגתא דרבוותא אבל מצאתי עצה לקיים גם שיטת הרמב"ם וממילא מוכרחין לעשות כהעצה שהרי ממילא ליכא צורך לסמוך על החולקים.

והקדמת כתר"ה שחשב הרבה רבדים שהם מקובלים שלכן לא הוצרכו חז"ל לאומדן הנה ליכא שום דבר שלא אמרו חז"ל אף המקובלין בלא שום חולק דהם מה שחשב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה נאמרו בגמ' וגם פלפלו ע"ז ודבר שלא אמרו

ומצינו שנוהגין הם מנהגים טובים שהנהיגו אח"כ בכל דור ודור של הגאונים וגם מנהגים אלו הוזכרו בחבורי הראשונים. והדברים שהזכיר כתר"ה כסדר הנענועים רלוכל וסדר התפלות יש בזה חלוקי מנהגים כידוע ואיך חשב זה כתר"ה לרברים מקובלים בכל בית ישראל באותו דרך ומצב. וצבע הטלית של מצוה ודאי אין לחשוב. גם לשון כתר"ה שאשה לאו בת מצוה הוא לשון מוטעה דאשה חייבת בכל הלאוין חוץ מג' זכרוב העשין וכוונת הגמ' ב"ק דאינה כאיש וכתר"ה לא דק בלשונו.

והנני ידירו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן מז

בענין כלים יקרים מפארצעליין שלא נשתמשו בהם יב"ח אם יש מקום להתיר בהפ"מ וצורך גדול

כ"ב מנ"א תשכ"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר שמואל זועלער שליט"א רב בפארט וויין.

בדבר המשפחה שהשפיע כתר"ה עליה שיאכלו כשר. ויש להם כלים יקרים מפארצעלאיין שלא שמשו כהם משך שנה והוא הפסד גדול. הנה מצד הפ"מ ויותר מזה בשביל תקנת השבים שמצינו שכמה דברים הקלו חכמים עיינתי ונראה לע"ד שיש להקל להתיר בהגעלה ג' פעמים.

דהנה החכ"צ הא סובר דאחר י"ב חדש ליכא טעם כלל כמו בכלי יין, ומטעם זה מחיר בפסח אף בבשלו דבר חריף בכלי חמץ שעברו יב"ח. ודק בכלי איסור אסור כרי שלא יתירו להשתמש לכתחלה באינו בן יומו אף שלא עברו יב"ח כדהובא בפ"ת סימן קכ"ב סק"ג עיי"ש. ולכאורה הוא כעין גזירה לגזירה שתמוה קצת, וגם לטעם הנז"ב במה שלא גזרו בכלי היין אחרי יב"ח אטו תוך יב"ח משום רכיון דכלה כל הלחלוחית דומה להגעלה ולא שייך לגזור אלא כשיש עדיין טעם האיסור אלא שנפגם הובא בגליון מ"ד ש"א סוף סימן קל"ה. והוא טעם

המסתבר לא שייך לאסור לסברת החכ"צ שגם בכל איסורין סובר שכלה כל הטעם, ויקשה איך אסור בזה החכ"צ. ולכן צריך לומר דהאיסור שאחר יב"ח להחכ"צ היא איסור אחר שקיל מהאיסור דאינו בן יומו תוך יב"ח. אף שבתרוייהו הוא רק איסור לכתחלה להשתמש בהכלי דהאוכל שנחבשל בהקדרה מותר אף בתוך יב"ח כשהוא אינו כן יומו. אך צריך באור חלוק שני האיסורים.

ונראה לומר שבתוך יב"ח גזרו לכתחלה מדין איסור אכילה מאחר שיש שם טעם האיסור אף שהוא פגום. ואחר יב"ח שכבר כלה הטעם לא שייך לאסור אף לכתחלה מדין איסור אכילה. אלא הוא איסור בעלמא להשתמש בכלים אלו כרי שלא יבא לטעות להשתמש אף בתוך יב"ח שלא ירע לחלק, שזה שייך לאסור. כדמצינו במג"א סימן תק"ט ס"ק י"א בטעם שנוהגין איסור להגעיל כלי חלב לאכול בו בשר או איפכא ואף ע"י ליבון אוסרין מהטעם שכתב בשם הר' בנימין מפוזנא ששמע ממרה"ם יפה שאם יעשה כן לעולם לא יהיה לו רק כלי אחד ויגעילנו כל פעם שישתמש בו וזה אסור דלמא אתי למטעי כראיתא בחולין דף ח' וכוונתו על הא דמצריך ר' יהודה אמר רב שני סכינים לטבח אחד לבשר ואחד לחלבים משום שמא ישתמש אחר חלבים לחתוך בו בשר בלא קנזה. הרי חזינן דשייך לאסור אף שאין שום איסור בהכלי דאחר הגעלה וליבון הא ליכא שום בליעה, בשביל חשש שיבא למטעי.

אבל א"כ חזינן מלשון הגמ' דאינו איסור ממש דהא לא אר"י אמר רב בלשון איסור דסכין שמחתך בו חלבים אסור לחתוך בו בשר אף ע"י נקוה, אלא אמר בלשון צריך שלשון זה משמע שלא אסרו ממש רבד זה אלא שהצריכוהו לכתחלה שיהיו לו שני סכינים ולא יסמוך על עצמו שיקנה אחר חתיכת החלבים, שלכן משמע שאם נאבר סכינו שמחתך בו בשר ובא לשאול אם יכול לקנה סכינו דחלבים ולחתוך בו בשר שמוכרח ליתן להקונים שיהיה מותר, וכמעט שהוא מוכרח שהא לא מצינו שאסרו לסכין שהיה מיוחד אצל טבח לחלבים שיהיה אסור להכשירו שיהיה מעתה סכין כשר, וכמו שמותר לאחרים אין שייך שיהיה אסור לדיריה, ואחר שיהיה כשר לא שייך שיאסרו מלחתוך בו חלבים ולאוסרו. הרי נמצא בהכרח שלא אסרו ממש אלא שאסרו את הטבח מלסמוך על זהירותו וזריזותו לקנה אחר חתיכת החלבים, שלכן בהזדמנות בשעת הדחק יהיה מותר. וא"כ גם בכלי איסור אחר יב"ח להחכ"צ שאין שם